

DDV iekļaušana uzņēmējdarbības vadībā Aģentūras ziņojuma kopsavilkums

Organizācijas risina darba drošības un veselības (DDV) jautājumus atšķirīgi: dažās ir vājas zināšanas par DDV, un tās tikai reaģē uz nelaimes gadījumiem darba vietā, arodslimībām un darba kavējumiem, bet citas cenšas nodrošināt DDV pārvaldību sistemātiskākā un pat proaktīvā veidā, iekļaujot DDV jautājumus kopējā uzņēmējdarbības vadībā. Šī ziņojuma mērķis ir sniegt pierādījumus un informāciju par to, kā DDV var iekļaut vispārējā uzņēmējdarbības vadībā, tādējādi nodrošinot drošāku un veselīgāku darba vidi un panākot labāku organizācijas vispārējo sniegumu.

Šajā ziņojumā ir trīs galvenās daļas, un katra no tām veltīta konkrētam aspektam: literatūras pārskats, saistīto politiku pārskats un labās prakses piemēri.

Literatūras pārskats

Pārskatā apkopoti literatūrā pieejamie pierādījumi par to, kā nodrošināt pēc iespējas efektīvāku DDV pārvaldību organizācijā un kādā mērā to vajadzētu integrēt organizācijas vispārējās vadības un uzņēmējdarbības struktūrā.

Literatūras pārskatā uzmanība koncentrēta, pirmkārt, uz jautājumiem, kas saistīti ar DDV iekļaušanu organizāciju vadībā. Apskatītas atšķirības starp tradicionālo un sistemātisko DDV pārvaldību, kā arī DDV pārvaldības sistēmu piemērošanas un efektivitātes aspekti. Uzmanība pievērsta arī tam, kādā veidā DDV var sasaistīt ar kvalitātes pārvaldības un arodveselības programmām (piemēram, veselības darba vietā veicināšana). Tā kā organizācijas var izvēlēties vienlaicīgi piemērot dažādas pārvaldības sistēmas un/vai pārvaldības sistēmas standartus (attiecībā uz kvalitāti, vidi un DDV), var rasties nepieciešamība integrēt pārvaldības sistēmas. Līdz ar to tiek apskatīts arī "integrētu pārvaldības sistēmu" (IPS) jautājums.

Zinātnieku starpā valda vienprātība par to, ka DDV pārvaldība jāuztver kā vispārējās vadības struktūras daļa un nevis kā nošķirts uzņēmējdarbības process. Pastāv uzskats, ka, jo lielākā mērā DDV aspekti ir sasaistīti ar organizācijas pamatdarbību, jo labāks būs DDV sniegums organizatorisko izmaiņu laikā (piemēram, saistībā ar ekonomiska rakstura problēmām, uzņēmumu apvienošanu, darbības sašaurināšanu vai straujām tehniskām inovācijām). Tomēr viena iespējamā problēma, kas saistīta ar pilnīgu integrāciju, ir tāda, ka DDV aspektiem var piešķirt zemāku prioritāti salīdzinājumā ar citiem jautājumiem; droši vien, daudzos gadījumos vispirms risinās tos jautājumus, kurus uzskatīs par neatliekamajiem, un parasti daudz steidzamāk ir risināmi ar ražošanu saistītie jautājumi. Tāpēc daži eksperti uzsver, ka svarīgi ir uzskatīt DDV par "politiskās darba kārtības" jautājumu, kas jārisina, jo dažreiz tas konkurē ar citiem darba kārtības punktiem (piemēram, ražošanu).

Lai sasniegtu pozitīvus rezultātus DDV jautājumu risināšanā, nevar aprobežoties ar tādas DDV pārvaldības sistēmas, kas labi integrēta ar citām esošajām pārvaldības programmām un sistēmām, ieviešanu vien. Organizācijām jārisina arī ar darba vietu saistītie kultūras un politiskie jautājumi, kas ir literatūras pārskata otrajā daļā aplūkotā tēma.

Literatūras pārskata rezultāti apstiprina, ka

- veikti daudzi pētījumi, un pastāv liela ieinteresētība par DDV jautājumiem un DDV iekļaušanu vispārējās vadības un uzņēmējdarbības procesos;
- pētījumi par DDV pārvaldības efektivitāti vēl ir sākotnējās attīstības stadijā un jāatrisina vairākas metodoloģiskās problēmas;
- DDV pārvaldības sistēmu apraksti un piemēri parāda, ka šīs sistēmas paredzētas galvenokārt drošībai (nelaimes gadījumu profilaksei), nevis cita veida ar darbu saistītai negatīvai ietekmei uz veselību;
- var secināt, ka nav daudz tādu DDV pārvaldības sistēmu, kas pievēršas organizatoriskiem riskiem un psihosociālajai ietekmei uz veselību (piemēram, vardarbība un konflikti darba vietā, ar maiņu darbu un garu darba laiku saistītās problēmas u.c.);
- kopumā ņemot, nestandarta nodarbinātību (pagaidu un nepilna laika nodarbinātība, attālinātais darbs u.c.) un nodarbinātību mazos un vidējos uzņēmumos var uzskatīt par divām svarīgām jomām, kas ievērojami sarežģī DDV pārvaldību;
- nepieciešams pilnīgāk izpētīt DDV pārvaldības stratēģiju/procesu efektivitāti un kvalitāti, kā arī to atbilstību pamatdirektīvas prasībām. (!)

(!) Padomes 1989. gada 12. jūnija Direktīva 89/391/EEK par pasākumiem, kas ieviešami, lai uzlabotu darbinieku drošību un veselības aizsardzību darbā.

Politikas pārskats

Integrētas, proaktīvas pieejas DDV pārvaldībai izstrādi, ieviešanu un veicināšanu atbalsta politikas un prakses, kas izveidotas starptautiskajā, Eiropas un nacionālā līmenī. Ziņojumā ir aprakstītas arī šīs politikas un prakses, kuru mērķis ir veicināt un atbalstīt DDV jautājumu iekļaušanu pārvaldībā. Tiek apspriestas stratēģijas, likumdošanas normas, standarti, vadlīnijas, programmas un kampaņas, ko uzsākušas un veic dažādas ieinteresētās personas, piemēram, starptautiskās organizācijas, valdības, darba devēju un darbinieku asociācijas, darba inspekcijas, apdrošināšanas institūcijas u.c.

Ar DDV pārvaldību saistītās politikas ietver gan obligātus, gan arī brīvprātīgus pasākumus. Eiropas Savienībā tiesiskais pamats sistemātiskas DDV pārvaldības nodrošināšanai un DDV pārvaldības sistēmu īstenošanai izveidots ar pamatdirektīvu. Direktīva nosaka DDV pārvaldības pamata mērķus un pasākumus, kas nepieciešami šo mērķu sasniegšanai. Tiesību aktu īstenošanu atbalsta dažādas brīvprātīgās aktivitātes, kas vērstas uz DDV uzlabošanu. Starptautiskajai darba organizācijai (ILO) ir būtiska loma brīvprātīgo DDV pārvaldības sistēmu piemērošanas un ieviešanas veicināšanā. ILO pieeju atbalsta vairākas valstu prakses, ieskaitot valstu vadlīnijas un veicināšanas programmas.

Sekmīgu aktivitāšu piemēri no dažādām ES dalībvalstīm, kas aprakstīti šajā ziņojumā, apstiprina, ka,

- lai izstrādātu un izveidotu politikas DDV pārvaldībai, nepieciešama dažādu iesaistīto personu sadarbība, ieskaitot valdības, apdrošināšanas iestādes, darba devēju organizācijas un arodbiedrības. Šāda sadarbība ir galvenais panākumu faktors;
- lai palielinātu organizāciju motivāciju izstrādāt savu DDV pārvaldību, var izmantot dažādas iniciatīvas (ieskaitot bezmaksas semināru, instrumentu un apmācību piedāvājumu);
- ilgtspēja, kas ir aktīvi jāpopularizē, ir viens no galvenajiem faktoriem, kas sekmē šo politiku ilgtermiņa ietekmi;
- lai nodrošinātu labāku visu ar DDV saistīto jautājumu integrāciju vispārējās vadības un uzņēmējdarbības procesos, nepieciešama turpmāka šo politiku un prakses attīstīšana.

Situāciju analīze

Daudzas organizācijas ir ieinteresētas rīkoties sistemātiski un pastāvīgi, lai uzlabotu DDV apstākļus. Dažas organizācijas ne vien ievēro noteikumus, bet arī veic darbības, lai padarītu DDV kultūru par vispārējās korporatīvās kultūras sastāvdaļu. Šajās organizācijās DDV pārvaldību parasti uzskata par neatņemamu vispārējās vadības sastāvdaļu. Ziņojumā aprakstītās situāciju analīzes ietver piemērus un labas prakses padomus par to, kā DDV var iekļaut vispārējās vadības un uzņēmējdarbības procesos. Aprakstītas 20 situācijas un piemēri no 12 ES valstīm.

Situāciju analīze liecina, ka DDV pārvaldības uzlabojums var sniegt daudzpusīgu pozitīvu ietekmi, tostarp nodrošinot

- darbinieku motivācijas paaugstināšanos, kā arī riska novērtēšanas procesa un DDV snieguma rādītāju uzlabojumu;
- darba apstākļu un darbinieku labsajūtas uzlabojumu, līdz ar to samazinot nelaimes gadījumu darbā skaitu, nelaimes gadījumu dēļ zaudēto darba dienu skaitu, kā arī saslimstību ar arodslimībām un ar to saistītās izmaksas.

Daudzos ziņojumā iekļautajos piemēros aprakstītas organizācijas, kas pastāvīgi cenšas uzlabot darba apstākļus un savu darbinieku drošību un veselību. Tas notiek ne tikai morālu apsvērumu dēļ, bet arī tāpēc, ka šīs organizācijas uzskata, ka drošas un veselīgas darba vides radīšanas rezultātā tiek samazināti zaudējumi un uzlabota produktivitāte un konkurētspēja. Tiek uzskatīts, ka efektīva DDV pārvaldība ir cieši saistīta ar stratēģiskajām aktivitātēm, kuru mērķis ir uzlabot organizācijas vispārējo sniegumu.

Kā saņemt ziņojumu

Pilns ziņojuma teksts ir pieejams angļu valodā aģentūras tīmekļa vietnē <http://osha.europa.eu>, kur to var lejupielādēt bez maksas.

Šī faktu lapa ir pieejama visās ES valodās:
<http://osha.europa.eu/en/publications/factsheets>

Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra

Gran Via, 33, 48009 Bilbao, SPĀNIJA
Tālrunis: +34 944794360, fakss +34 944794383
e-pasts: information@osha.europa.eu

© Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra. Pavairošana ir atļauta, norādot avotu. *Printed in Belgium*, 2010.

